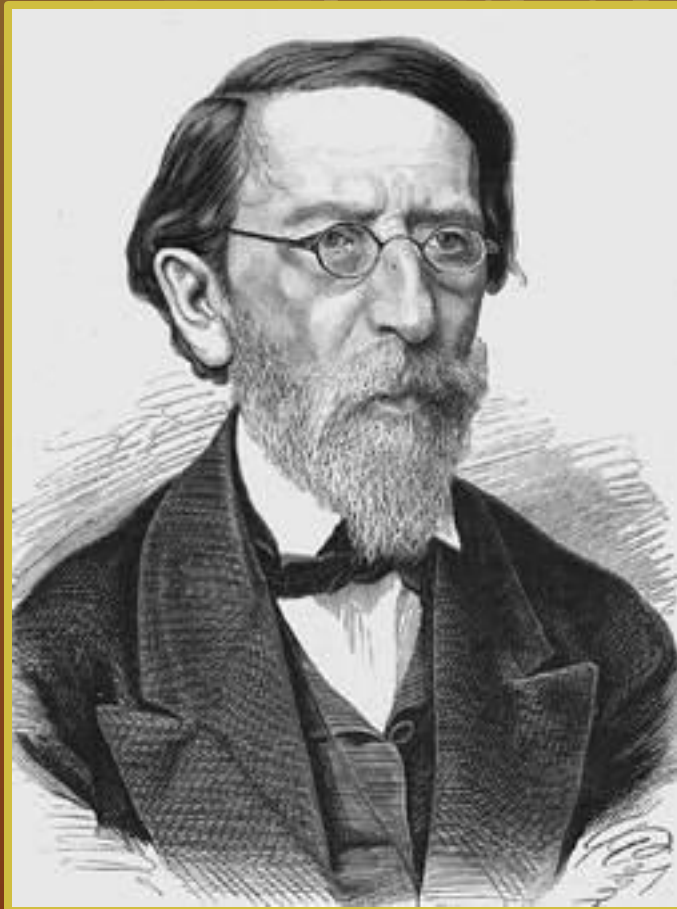

УКРАЇНСЬКА
КУЛЬТУРА
XIX століття

Освіта

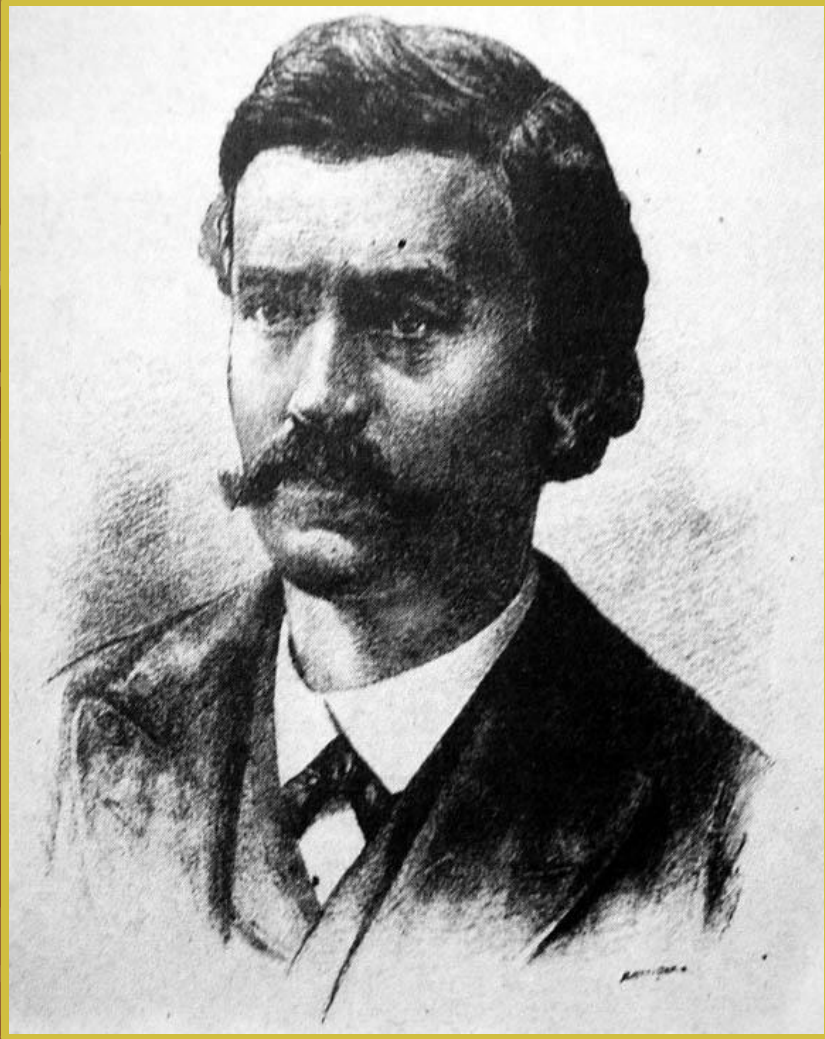
У 1804 році відкрилася перша в Україні **Одеська комерційна гімназія**. Всього в Україні у першій половині століття діяло 1320 парафіяльних і повітових шкіл та училищ, відкрито 19 гімназій, навчалось близько 4 тис. учнів. У стані справжнього занепаду перебувала освіта у Західній Україні.

У 1805 році було відкрито **Харківський університет**, довгий час його ректором пропрацював Каразін. У 1834 був відкритий **Київський університет**, першим ректором якого став відомий український вчений — Михайло Максимович. У 1865 відкрився **університет у Одесі**, у 1898 — **Київський політехнічний інститут**, 1899 — **Катеринославське вище гірниче училище** (нині Національна гірнича академія України). На західноукраїнських землях основними центрами науки були **Львівський університет**, 1661 року заснування, і **Чернівецький університет**, 1875 року заснування, заняття в яких велися польською і німецькою мовами.

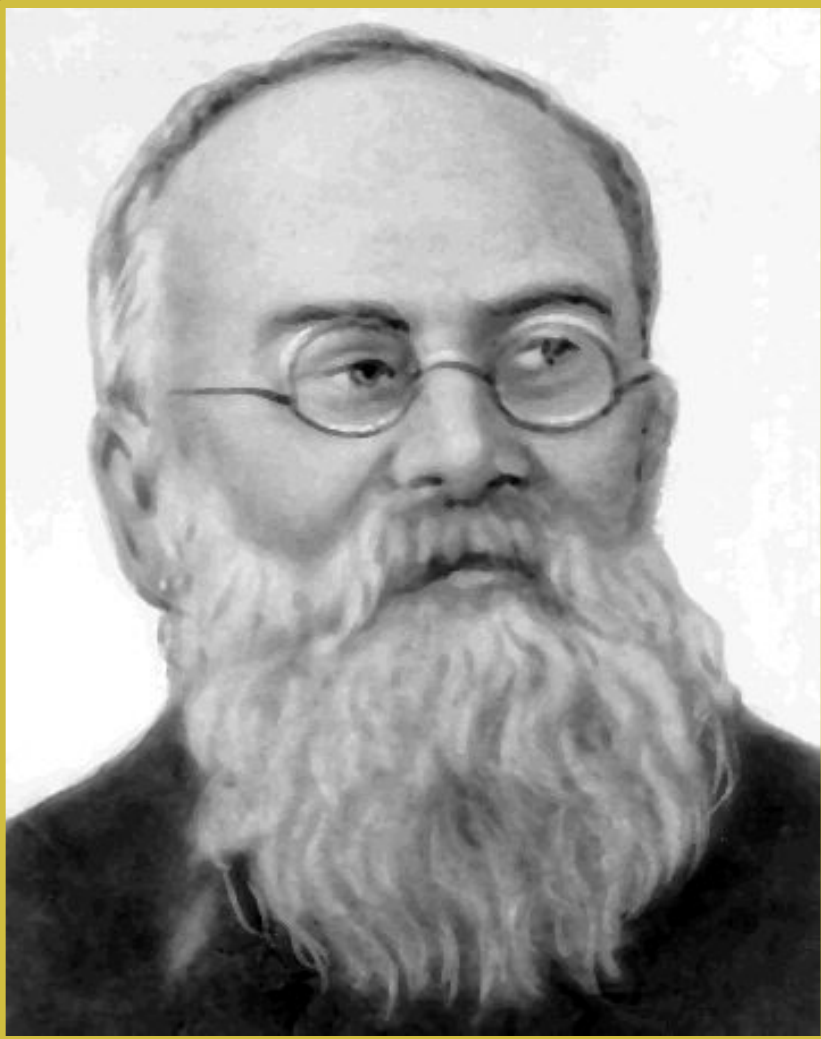
**Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
(Святого Володимира 1834-1917 рр.)
та його перший ректор Михайло
Максимович**

НАУКА

Вихід української історичної науки і всього українознавства на якісно новий рівень пов'язаний з ім'ям професора Київського університету В. Б. Антоновича. Він розгорнув небувалу джерелознавчу діяльність. Центром цієї роботи стало створене у 1872 р. **Південно-Західне відділення Російського географічного товариства.** Антонович виховав плеяду українознавців, створив цілу наукову школу.

**Володимир
Антонович
(1834-1908 рр.)**

**Михайло
Грушевський
(1866-1934 рр.)**

Учнем Антоновича був М.С. Грушевський. У 1894 р. за рекомендацією В. Антоновича Грушевський отримав кафедру всесвітньої історії у Львівському університеті, а в 1897 р. очолив **Наукове товариство імені Шевченка**

Величезна наукова спадщина М. С. Грушевського, яка з кінця 30-х років зазнала гоніння і стала практично недоступною, повернулася до читачів вже за наших днів і суттєвим чином вплинула на сучасну українську історичну науку. Його багатотомна **«Історія України-Руси»** — фундаментальний узагальнюючий систематичний курс історії України.

Визначною подією в українському науковому житті XIX ст. стає заснування завдяки спільним зусиллям інтелігенції Наддніпрянщини та Галичини у 1873 році **«Літературного товариства імені Шевченка»**, яке через кілька років під назвою **«Наукове товариство імені Шевченка»** по суті перетворилося у першу вітчизняну академічну наукову організацію

**Будинок НТШ
на вул. Чарнецького
(Львів)**

Емблема Наукового товариства імені Шевченка

З 1892 р. почав виходити головний друкований орган Товариства — **«Записки Наукового товариства імені Шевченка»**. З 1895 року Михайло Грушевський став редактором «Записок Наукового товариства ім. Шевченка», а з 1897 р. — головою Наукового товариства імені Шевченка. За час його головування було видано близько 800 томів наукових праць, зокрема 112 томів «Записок». Про масштабність та авторитетність роботи Товариства говорить плеяда вчених, які працювали в його рамках, мали за честь бути його членами: **Михайло Грушевський, Іван Франко, Іван Крип'якевич.**

Іван Франко
(1856-1916 рр.)

Іван Крип'якевич
(1886-1967 рр.)

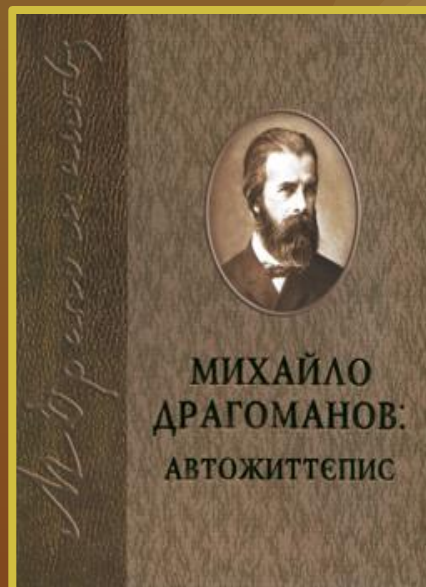

Особливе місце і в українській історії, і в українській історіографії належить **Михайлу Петровичу Драгоманову.**

Великий політичний діяч, просвітник, філософ, Драгоманов як історик головну увагу приділяв питанням новітньої історії.

Михайло Драгоманов
(1841-1895 рр.)

Багато років він провів у політичній еміграції. З **1877** року під його керівництвом друкарня **«Громада»** у Женеві була єдиним центром видання літератури українською мовою. На основі історичного аналізу Драгоманов приходить до найважливішого висновку — національні проблеми українці можуть вирішити тільки разом з соціальними. Драгоманов багато зробив для залучення до історії України уваги західноєвропейських вчених.

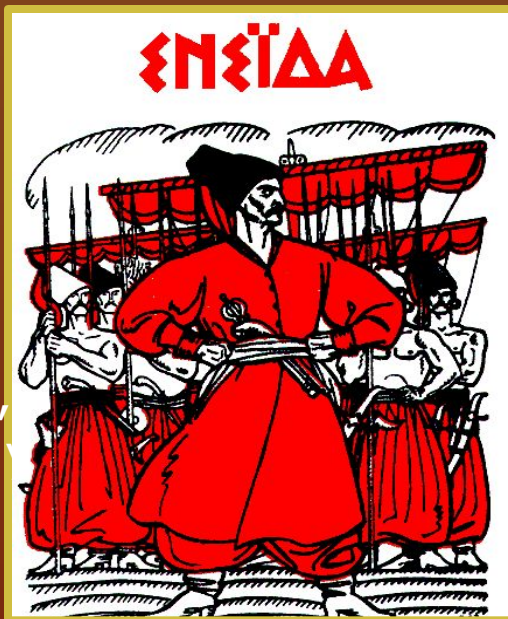

ЛІТЕРАТУРА

- В умовах урядових заборон і переслідування процес становлення української літературної мови набув особливої важливості і особливої складності.
- Для української літератури цього часу характерні наступні художні напрями: **романтизм**, а з другої половини XIX ст. **реалізм** та **натуралізм**.

Іван Котляревський
(1769-1838 рр.)

Пародія на поему Вергілія, де троянський герой Еней показаний козацьким ватажком, була опублікована у Петербурзі у **1798** без відома автора. Вже після її успіху Котляревський доповнив, розширив свою поему, написав музичні комедії «Наталка-Полтавка», «Москаль-чарівник».

Першим твором народною мовою, який почав процес її оформлення сучасну літературну мову, стала «Енеїда» **І. Котляревського**

Гумористичний і сатиричний тон творів Котляревського був підхоплений іншими письменниками, передусім гуртка, центром якого був Харківський університет. Його ректор Петро Гулак-Артемовський писав вірші українською мовою.

**Петро
Гулак-Артемовський
(1790-1865 рр.)**

Отримали популярність байки Євгена Гребінки. Він брав класичні сюжети і додавав їм виразного українського колориту. Пізніше Євген Гребінка переїхав до Петербурга, писав повісті російською мовою, був серед друзів молодого Тараса Шевченка. У **1841** році видав альманах "Ластівка".

Євген Гребінка
(1812–1848 рр.)

До харківського гуртка належав також Григорій Квітка-Основ'яненко — основоположник української художньої прози.

Його повісті різноманітні: одні — написані з гумором, другі — сентиментальні, треті — дають реалістичні картини (краща — **«Сердешна Оксана»**), інші просякнуті народними віруваннями і переказами (**«Конотопська відьма»**).

Квітка-Основ'яненко перервав традицію використання української мови тільки в комічних жанрах.

**Григорій
Квітка-
Основ'яненко
(1778-1843 рр.)**

Безумовно, переломною в становленні української літературної мови і суспільному визнанні української літератури стала творчість **Тараса Григоровича Шевченка**. «Його творчість, — писав Михайло Грушевський, — це творчість народу, що досягає відразу, без наступних ступенів, високого інтелектуального розвитку й індивідуальної свідомості і поєднує в своїх творіннях безпосередність народної поезії зі свідомістю літературної творчості». Широко відомі основні віхи життєвого шляху Шевченка: народження у сім'ї кріпаків пана Енгельгарда, рання смерть батьків, робота «в наймах» і у пана козачком, переїзд до Петербурга, знайомство з земляком — художником Іваном Сошенком, викуп з неволі на гроші, виручені від продажу портрета В. Жуковського роботи Карла Брюллова, навчання в Академії мистецтв, участь у Кирило-Мефодіївському товаристві, арешт і 10-літня рекрутчина з заборобою писати і малювати, смерть незабаром після повернення з заслання. Перший **«Кобзар»** виходить у **1840** році у Петербурзі, через рік — **«Гайдамаки»**. Геніальний поет, Шевченко вніс в українську літературу новий зміст: рішучий протест проти кріпацтва, захист свободи і гідності особистості, захоплення народними і національно-визвольними рухами, заклик до суспільної справедливості. Особистість і творчість Шевченка — символ всієї української культури.

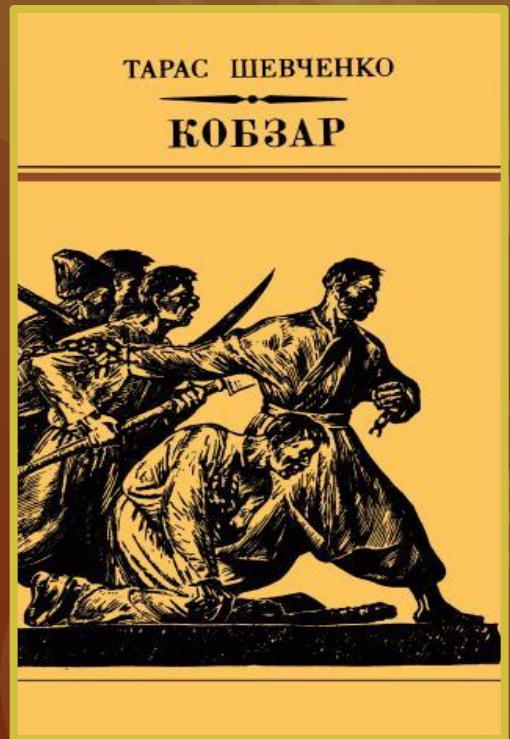

**Тарас Шевченко
(1814-1861 рр.)**

Думи мої думи мої
Ви мої єдині,
Некідайте ж мене
При ллїй годинах.
Принимайте сизокривні
Мої голубині,
Що за Дніпром широкого
Устатку погубили
За Киргизами убогими.
Вам є в нас убогі
У нас голі... Та на волі
Ще молвиць богу.
Принимайте ж мої мови,
Тихими речами
Привити в нас вже дитю
И заплачу за вами.

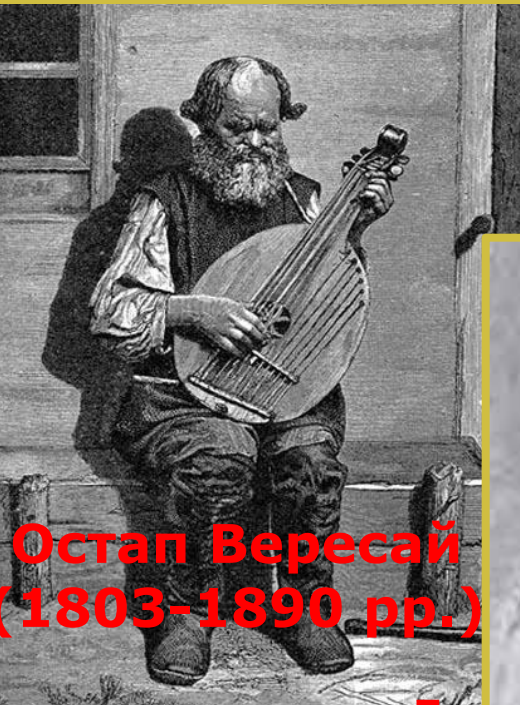
**Автограф поезії
«Думи мої»**

**Збірка поетичних
творів
«Кобзар»
(1840 р.)**

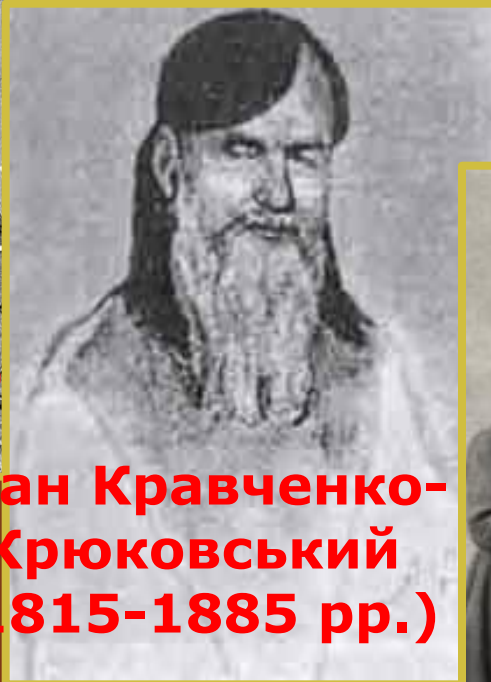

МУЗИКА

Поетична і музична обдарованість українського народу була основою високого рівня розвитку музично-пісенної творчості. У ХІХ столітті як і раніше побутують землеробські пісні календарного циклу, а також колядки, веснянки, колискові, весільні.

**Остап Вересай
(1803-1890 рр.)**

**Іван Кравченко-
Крюковський
(1815-1885 рр.)**

**Гнат
Гончаренко
(1835-1917 рр.)**

**Терентій
Пархоменко
(1872-1910 рр.)**

Широкою популярністю користувалися пісні-романси «Їхав козак за Дунай», «Віють вітри», «Сонце низенько», а також створені на вірші Шевченка «Думи мої, думи», «Заповіт». З народного середовища висувалися талановиті співаки-кобзарі

Образотворче мистецтво

- Якщо в літературі, театрі вже сама мова визначала їх національний образ, то в таких сферах, як образотворче мистецтво, архітектура, вироблення національних форм було більш проблематичним. Так, в східноукраїнських землях можна говорити про певну українсько-російську єдність в образотворчому мистецтві. Справа в тому, що протягом майже всього XIX століття в Російській імперії головним центром освіти була Академія мистецтв у Петербурзі. . Загалом у живописі початку XIX столітті переважаючим художнім стилем був **романтизм**, а головна тенденція другої половини XIX — рух до **реалізму**. Багатьох художників цього напрямку приваблювала Україна — «нова Італія», як її називали.

Картини Тараса Шевченка

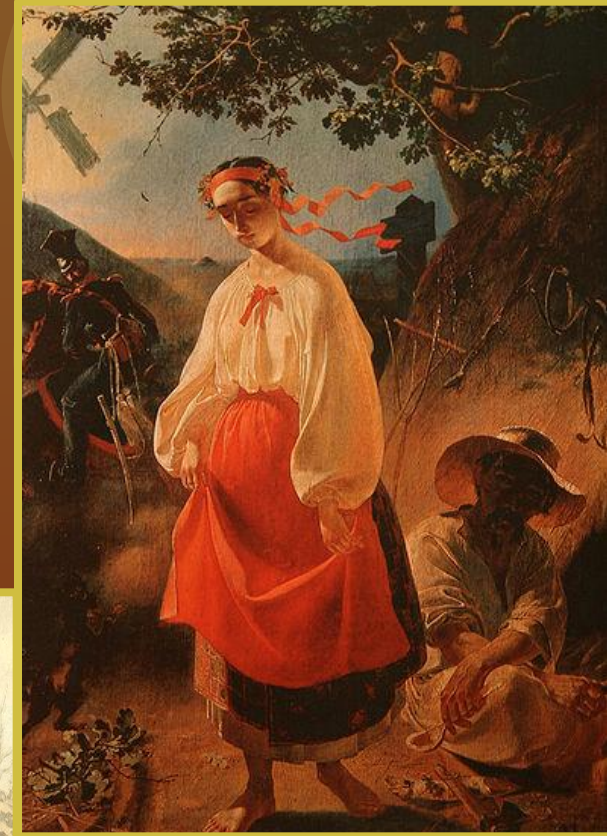
Зовнішні обставини — заслання, заборона малювати — перешкодили розкритися в повній мірі живописному таланту Шевченка, який досяг академічних висот і в художній графіці (серія «Живописна Україна» тощо).

«Циганка-
ворожка»

«На околиці»

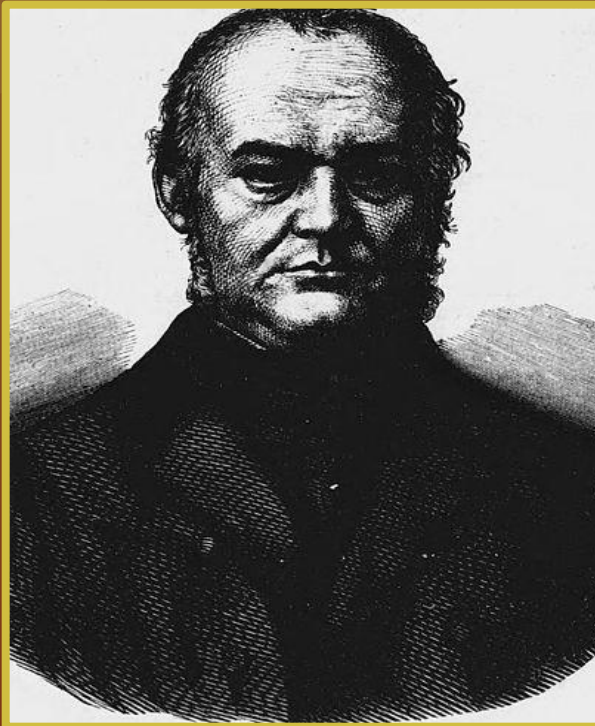

«Катерина»

«Руська трійця» (1834—1837 рр.)

Маркіян Шашкевич
(1811-1843 рр.)

Яків Головацький
(1814-1888 рр.)

Іван Вагилевич
(1811-1866 рр.)

Р.Ф.КИРЧІВ

*Етнографічно-
фольклористична
діяльність
«РУСЬКОЇ
ТРІЙЦІ»*

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
Бердєнський державний педагогічний університет
Інститут філології та соціальних комунікацій
Кафедра української літератури та компаративістики

"Руська трійця"
як феномен
національно-культурного
відродження початку XIX століття

Наукові читання

ПРОГРАМА

20 травня 2011 року

РУСАЛКА ДНѢСТРОВАЯ.

Ruthenische Volks-Lieder.

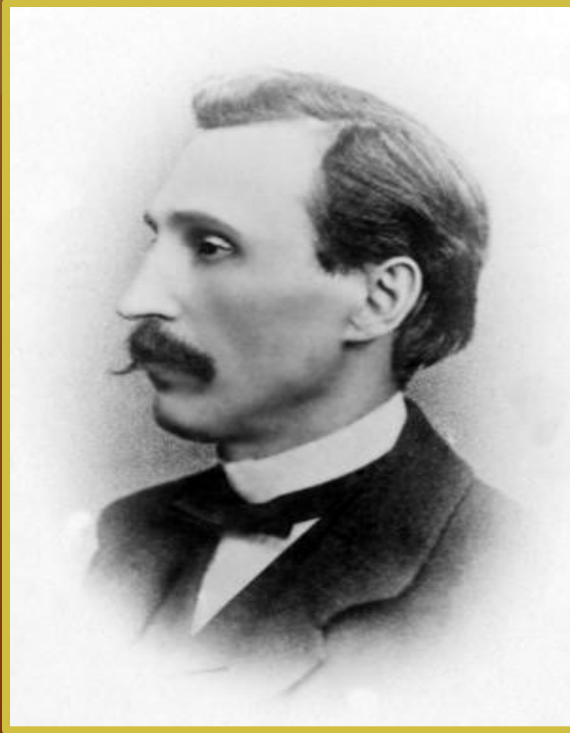
У БУДИМЬ
Письмом Корол. Всеучилища Пештанского
1837.

Кирило-Мефодіївське братство

(1846-1847 pp.)

Василь Білозерський
(1825-1899 pp.)

Пантелеймон Куліш
(1819-1897 pp.)

Микола Костомаров
(1817-1885 pp.)